

A bródi határezred erdőségeinek leírása.

Közli Erdödi Anolf.

(Folytatás.)

Népességi viszonyok, fatermés, fogyasztás és kereskedelem.

A közigazdaság egyes ágai láthatlan szálakkal vannak egybefűzve, s azok kölcsönös egymásra hatásuk oly beható, mikép bármelyikük jelen állapotát, emelkedése vagy hanyatlása okait helyesen nem foghatjuk fel, s így a javítás eszközeit sem határozhatjuk meg okszerűen, ha nem iparkodunk magunknak az egész gépezet szervezetéről összefoglaló áttekintetet szerezni. Így a végvidék erdőgazdaságát sem lennének képesek megérteni a népességi viszonyok ismerete nélkül, valamint az erdők óriási léptekkel előresiető hanyatlását sem fogják megakadályozhatni azon egyoldalú rendszabályok, melyek akaratlanul is eszünkbe juttatják az adomabelit, ki a Duna forrása eleibe tévén lábát, elkiáltá magát, hogy fognak Pesten csodálkozni, ha a víz majd egyszerre csak elmarad!

De tárgyunkhoz térünk és közöljük t. olvasóinkkal a következő táblában legelőbb is a bródi ezred lakóinak, házai, mindennemű marháinak számát, a művelési ágak kiterjedését, s végül az átlagos terméseket.

Bródi határezred	Házak	Családok	személyek			Marhaállomány						
			férfi	nő	összes	Lovak	Ökrök	Tehenek	Borjak	Juhok	Kecskék	Sertések
			S z á m a									
1. Század	421	414	1866	1904	3770	1093	879	753	705	848	1142	2865
2. "	570	569	2736	2916	5652	1908	1535	1351	1335	632	884	6210
3. "	437	439	1783	1792	3575	1400	1083	923	823	396	404	4388
4. "	455	468	2675	2717	5392	1976	1223	1152	1191	899	272	8398
5. "	630	628	3114	2023	6173	2139	1389	1224	1197	708	—	7235
6. "	543	554	3017	3144	6161	2298	1251	904	1907	1956	—	10297
7. "	620	620	2575	2673	5248	1867	950	912	606	5494	238	7528
8. "	662	660	3108	3231	6339	1989	1392	1244	630	5626	40	9637
9. "	1444	1493	5532	5619	11151	2996	1567	1791	769	7046	18	9555
10. "	547	544	2439	2474	4913	1459	904	927	524	3399	341	5490
11. "	789	793	3691	3809	7500	1802	1445	1177	936	2570	1	8366
12. "	739	760	3494	3794	7288	2357	1517	1247	944	1362	162	10004
Összesen	7857	7942	36030	37096	73126	23284	15135	13605	11477	30936	3502	89973

Brodai határőr ezred	Szántóföld		Rét		Szőlő gyümölcs és zöldség		Legelő	Magán Erdő		Állami	Irtványok	Mocsárok	Patakok és ál- lózizek	Utak és átvá- gatók	A század összes területe
	K	a	t	a	s	t		r	a						
1. Század	5646 _g	2369 ₇	351 ₂	705 _g	5320 ₀	73 _g	8819 ₂	507 ₀	55 ₅	310 ₆	429 ₆	25280 ₅			
2. "	8490 ₉	5065 ₂	280 ₄	779 ₄	3507 ₄	1004 ₁	5284 ₂	32 ₁	—	827 ₇	609 ₇	27664 ₂			
3. "	5884 ₀	3733 ₈	167 ₀	583 ₇	2242 ₈	700 ₉	2502 ₂	79 ₈	—	539 ₃	434 ₄	17776 ₇			
4. "	9506 ₉	4258 ₀	128 ₉	701 ₀	2231 ₁	848 ₀	4296 ₀	131 ₂	26 ₇	353 ₉	523 ₄	22942 ₁			
5. "	8608 ₆	7240 ₃	114 ₉	799 ₁	2531 ₆	1104 ₄	3417 ₄	49 ₇	38 ₄	1346 ₇	578 ₈	25817 ₄			
6. "	8889 ₁	6507 ₂	49 ₆	760 ₀	1655 ₀	153 ₀	777 ₇	81 ₈	—	467 ₈	622 ₂	21195 ₁			
7. "	11108 ₈	4564 ₇	201 ₁	858 ₈	5105 ₁	113 ₅	5501 ₅	45 ₀	41 ₈	133 ₄	367 ₀	28431 ₀			
8. "	11592 ₃	6014 ₇	158 ₇	983 ₀	2378 ₆	43 ₈	8355 ₃	735 ₄	447 ₆	3 ₈	624 ₀	31362 ₂			
9. "	16013 ₆	7961 ₀	233 ₈	1464 ₂	2405 ₃	17 ₇	16185 ₄	374 ₃	377 ₈	696 ₈	740 ₄	47597 ₇			
10. "	9337 ₅	5762 ₄	109 ₅	793 ₃	4888 ₀	34 ₀	16780 ₀	185 ₈	859 ₁	363 ₀	658 ₅	40249 ₀			
11. "	9735 ₁	5445 ₂	19 ₁	880 ₅	2587 ₂	11 ₇	10064 ₂	1005 ₁	425 ₈	821 ₇	672 ₅	31978 ₄			
12. "	17194 ₄	7892 ₉	—	1139 ₀	235 ₂	66 ₇	24461 ₃	3073 ₁	3296 ₃	373 ₂	1549 ₈	63690 ₂			
Összesen	122051 ₅	66818 ₁	1343 ₅	10397 ₃	35087 ₃	4171 ₁	107445 ₃	6300 ₃	5569 ₀	6137 ₉	7810 ₃	388335 ₃			

Bródi határőr ezred	T e r m é s e k							Burgonya
	Bor	Buza	Készeres	Árpa	Tengeri	Zab	Bab	
	akó	m é r ő						
1. Század	2023	9760	543	964	6109	1677	208	644
2. „	2198	7459	—	2424	8214	5846	462	2649
3. „	4580	42970	—	26205	29685	15840	2215	9385
4. „	541	4268	10233	5200	6745	5341	199	697
5. „	1740	9600	4800	13500	24180	30000	800	4500
6. „	381	21974	29296	15380	5203	11960	382	741
7. „	352	24993	718	6480	4205	14134	178	559
8. „	461	28112	16374	11150	6339	15520	201	669
9. „	456	33033	11546	4101	4857	22012	542	706
10. „	2935	27416	830	11529	8430	8930	1480	2870
11. „	365	40250	31750	22750	17175	28325	1050	4750
12. „	—	4822	21007	3678	9814	9001	455	716
Összesen	16032	254657	127097	123352	130956	169486	8172	28886

Hogy a fönntebbi táblákból helyes tanuságokat vonhassunk, előbb még a népesség szervezetével, birtokviszonyaival, kötelezettségeivel és jogaival kell röviden és legalább nagyból megismernünk.

A népesség áll:

1-ör. A tulajdonképi határőrökből, kiknek családjai közösségekben élnek és kiknek férfiai kötelesek békében és háboruban, az országon belől és kívül minden reájok parancsolt katonai szolgálatot végezni és a belső határintézmény fönntartásához járulni.

2-or. Azon családokból, melyek mesterséget és kereskedést üznek s a fönntebbi kötelezettségeknek sokkal csekélyebb mértékben vannak alávetve.

Tudjuk, hogy a társadalmi viszonyok minden rendezései, bár azok a legjobb akarat sugallotta és az élet legbővebb forrásaiból meritett tapasztalásokra alapítvák, szüntelen változásoknak alávetvék, mert az emberi társaság folytonosan hullámzó óhajai, szükségletei minden állandóságot kizárnak. Így a végvidék lakosságának birtokviszonyai, jogai és kötelezettségei is számos átalakuláson mentek át, mig azok az 1800-, 1807-, 1848-, 1851-, 1863-diki hol megtoldott, hol megváltoztatott szervezések alapján fönvonásaikban jelenleg következőleg alakítvák:

a) általános kötelezettségek, jogok, társadalmi és birtokviszonyok.

1) Mint már említettük, a fegyvert viselni képes határőr ugy az országban, mint azon kívül is személyes hadiszolgálatra köteles. De hogy a mezőgazdaságok el ne pusztuljanak, szükségesetén kívül a fegyverképesek csak egy része köteleztetik valódi szolgálatra, és a nélkülözhetők a maga idejében a szolgálati létszámból ideiglenesen kitörültenek.

2) A végezredek szolgálati létszáma időnként a népességi viszonyok szerint is szabályoztatik.

3) Minden akár még szolgálatban, akár már azonkívül levő határőrnek, a ki ellenség által nyert sebekben sinlődik, igénye van a létező kórodákba való ingyen fölvetelre, ápoltatásra és gyógyszerekre.

4) Minden szegény határőrnek van joga Topuskón a közös fürdőt ingyen használni.

5) A határőr sem ingyen sem pénzért való közmunkára nem kényszerithető.

6) A határőri ifjuságnak kivétel nélkül van joga alsó és magasabb iskolákat látogatni, vagy mesterségeket és művészeteket tanulni.

7) Malmok és egyéb iparágak, melyek házi szükségleteik földözésére szolgálnak, adómentesek.

8) Bizonyos mennyiségű sót olcsóbb áron kapnak.

9) Saját szükségleteikre dohányt természetienők szabad.

10) A határőrök ingatlan vagyona azok teljes tulajdonát képezi.

11) A községi legelők a községek kizárólagos tulajdona.

12) A községeknek legelőjüket 5 holdig, és a magasabb engedély mellett egészen is szabad szántóföldre, rétté változtatni vagy egyéb célokra fölhasználni.

13) Egy végvidéki egész telek 24 hold szántóföldből és 10 hold rétből áll.

14) A patriárkális családközösség mint nemzeti szokás a törvények oltalma alá állított.

15) Valamely határőresalád törzsvagyona elidegenithetlen. Azt nem szabad sem bérbe, sem zálogba adni, sem kereskedés céljából terhelni, sem birói zár alá venni. Ha egy vagy más család oly helyzetbe jutna, hogy gazdaságát nem kezelhetné, sem napszamosok által

nem kezelhetné, ugy e célra a község tagjai az ezred engedelmével rendre kötelezhetők.

16) A családvagyonban való osztozkodás azon esetben szabad, ha minden részre legalább $8\frac{1}{2}$ holdnyi földbirtok esik. Az ezredkormányoknak azonban az illető osztozkodási szerződéseket csak akkor szabad helybenhagynia és telekkönyvileg elintéznie, a mikor a kilépő rész lakháza és gazdasági épületei már készen állanak.

17) Két házközösségnek egy családba olvadása, s a föld- és egyéb birtok összesítése megengedhető.

18) A katonai kötelezettség föntartása mellett a határőr egyik házból a másikba átköltözködhetik, ha az illető két család beleegezik.

19) Ha valamely község férfi tagjai elhalnak, azok minden jogai a hátramaradott nőtagokra szállanak.

20) Valami község utolsó sarjadéka a földbirtokról is rendelkezhetik.

21) Ha egyetlen egy férjtelen nő marad hátra, vagy ha az olyan férjhez megy, ki magát a határőri kötelezettségeknek alá nem veti, ugy ingatlan birtokát el kell adnia.

22) Olyaknak, kik nem tartoznak a tulajdonképi határőrökhöz, és a nyugalmazott katonatiszteknek és hivatalnokoknak $8\frac{1}{2}$ holdnyi földbirtokot szabad szereznök, valamint építkezési helyet is raktárak, nagyobb malmok, gyárak fölállítására és egyéb iparvállalatok megindítása céljából.

23) Ha valami földbirtok eladó, ugy egyenlő ár mellett a határőr minden más vevő fölött elsőbbségben van, s a határőrök között ismét az olyan, kinek nincs egész telke.

24) Ha az utolsó sarjadék végrendelet nélkül meghalt, a vagyon a határőrségi intézetre esik, és közcélokra, vagy birtokszegény családok segélésére és új telepítésekre használandó.

25) Israel fiai- és leányainak a végvidéken megtelepedniök nem szabad.

(Vége köv.)